

Йордан Симеонов Дуйчев е роден на 10 януари 1912 г. в София. Произхожда от дребно занаятчийско семейство, в което е трето дете. Овдовял, когато малкият Йордан е само на 5 години, бащата е принуден да се премести с децата си в Белоградчик. Там те получават начално образование и още от малки проявяват изключително ученолюбие, което по-късно дава възможност и на тримата братя — Иван, Георги и Йордан, да се посветят на науката. Твърде рано Йордан проявява изключително влечение към литературата и математиката, но постепенно математиката заема централно място сред неговите интереси. И за него се разказват интересни случки за рано решени трудни задачи, за изписани стени с математически формули, но силно впечатление прави и страстната му любов към спорта. На младежки години той е бил отличен гимнастик и със завидно здраве, с което много се гордеел. Даже веднаж, за да покаже колко е здрав, без никаква подходяща екипировка се заравя и спи в снега. Може би поради това през целия си живот отбягва лекарите, не обръща никакво внимание на навещаващите го болести, което накрая се оказва фатално.

Йордан Дуйчев завършва гимназия през 1931 г. във Видин с много добър успех. Веднага продължава образованието си в Софийския университет и завършва специалност математика през 1935 г. Но през това време много гимназии се закриват и цели две години единственото му препитание е от случайни частни уроци по математика. През учебната 1937/38 г. Й. Дуйчев е бил прогимназиален учител в с. Медовница от бившата Белоградчишка околия. По-късно е работил като гимназиален учител в Панагюрище, Битоля и Мездра. От 1948 г. е асистент във Физико-математическия факултет на Софийския университет, отначало в катедрата по диференциално и интегрално смятане, а по-късно — в катедра „Висша алгебра с теория на вероятностите“, чийто ръководител е акад. Н. Обрешков. През 1960 г. е избран за хоноруван доцент, а от 1962 г. е редовен доцент по висша алгебра в университета. По това време доц. Й. Дуйчев чете лекциите по висша алгебра и във Висшия педагогически институт — Пловдив, и днес с пълно основание се смята, че той е един от основателите на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. От 1963 г. до смъртта си на 24 юли 1966 г. доц. Й. Дуйчев е временен ръководител на катедрата по висша алгебра и теория на вероятностите във физико-математическия факултет.

Никак не е бил лек животът на доц. И. Дуйчев. Несгодите го преследват от детството до самия му край. И въпреки това той бе човечен и етичен. Неговите студенти не ще забравят с какво уважение се отнасяше към тях и с какво майсторство преподаваше учебния материал. Твърде кратки и лаконични са оценките за неговата дейност, останали от онова време, но струва ни се, че и в една суха фраза се съдържа всичко: „Много добре подготвен и добър преподавател, той извършва с вещина своите задължения в катедрата“. Интересите си към проблемите на съвременната алгебра той своевременно се погрижи да предаде и на младото поколение чрез четените от него спецкурсове по теория на Галоа, квадратични числови полета и алгебрични полета.

Още преди започване на работа в университета Й. Дуйчев написва двете публикации [1, 2]. След постъпването си във Физико-математическия факултет той работи в следните направления : [неразложимост на полиномите](#), [разрешимост на уравнения с радикали](#) и [теория на алгебричните числа](#).

В работата [3] се посочва едно достатъчно условие за неразложимост на целочислени полиноми от вида $f(z) + \lambda\varphi(z)$.

Разрешимост на уравнения с радикали се разглежда в работите [4], [7] и [8]. В [4] се намират условия, при които едно уравнение с коефициенти от крайното разширение K на полето на рационалните числа \mathcal{Q} и неразложимо над K има поне два пъти транзитивна група на Галоа над K . Освен това като приложение на получените резултати се посочва полином, чиято група на Галоа съвпада със симетричната група. По такъв начин тази работа дава възможност да се построяват примери за уравнения, които са неразрешими с радикали. Като следствие се намира и клас от уравнения, които са неразрешими с квадратни радикали. В [7] се разглеждат алгебрични уравнения с коефициенти от крайно разширение K на полето \mathcal{Q} , които са разрешими с радикали. Доказателството се получава с елементарни средства, без използване на теорията на групите. Друг клас от уравнения с коефициенти от посоченото поле K , които са разрешими с радикали, е получен в работата [8]. Интересно е да се отбележи, че изведеният критерий за разрешимост на уравненията в посочените две работи зависи почти само от аритметичната природа и степента на уравненията.

На теорията на алгебричните числа и теорията на полетата са посветени работите [5], [6] и [9]. В [5] се дава елементарно доказателство на добре известната и основна в теорията на алгебричните числа теорема за съществуване на безброй прости идеали от първа степен във всяко крайно разширение на полето \mathcal{Q} . От нея се получава непосредствено, по чисто аритметичен път, важното следствие, че във всяка безкрайна аритметична прогресия с първи член 1, чиито елементи са цели числа, съществуват безброй прости числа. Тази работа е оценена високо от редица видни чуждестранни алгебристи. Интересно е, че Дуйчев дава и още едно елементарно доказателство [6] на тази теорема, което осветлява същността ѝ от друга страна. Също важен и интересен резултат от теорията на полетата е получен и в статията [9], в която със средства само на теорията на полетата, без да се използва теорията на групите и теорията на Галоа, се установява следната теорема:

Ако числовото поле K е крайно нормално разширение на числовото поле P от степен $p_1^{\lambda_1}, \dots, p_1^{\lambda_s}$ (където p_i са различни прости числа) и L е междинното поле от степен $p_1^{\mu_1}, \dots, p_s^{\mu_s}$ над P , то за всяко $j = 1, \dots, s$ съществува и междинно подполе над P от степен $p_1^{\lambda_1} \dots p_{j-1}^{\lambda_{j-1}} p_j^{\mu_j} p_{j+1}^{\lambda_{j+1}} \dots p_s^{\lambda_s}$.

За доказателството ѝ се из ползва един специфичен вариант на теоремата за примитивния елемент.

Научните публикации на Йордан Дуйчев не са много на брой, но с тях се въвежда и утвърждава у нас едно ново направление на съвременната алгебра. Безспорната му заслуга е, че той пръв от нашите математици насочва научните си интереси към тези нови раздели на съвременната алгебра, като заедно с това създава интерес и у много млади български математици, станали впоследствие негови последователи.

ПУБЛИКАЦИИ НА Й. ДУЙЧЕВ

1. Един начин за търсене на примитивни функции. Списание на Физ.-мат. дружество, XXII (1936), кн. 9—10, 365—368.
2. Върху незатворените съвкупности и трансцендентните числа. Физ. -мат. списание, XXX (1946—47), кн. 3-4, 117—121.
3. Върху иеразложимостта на полиномите. Год. Соф. унив., Физ.-мат. фак., 48 (1953—54), кн. 1, ч. I, 27—32.
4. Върху групата на Галоа на един клас алгебрични уравнения. Год. Соф. унив., Физ.-мат. фак., 49 (1954—55), кн. 1, ч. I, 17—21.
5. О простых идеалах первой степени. Acta Math. Acad. Sci. Hung., 7 (1956), No 1, 71—73.
6. Върху простите идеали от първа степен. Год. Соф. унив., Физ.-мат. фак., 50 (1955—56), кн. 1 (мат. и физ.), 33—36.
7. Разрешими с радикали алгебрични уравнения. Год. Соф. унив., Мат. фак., 53 (1958—59), кн.1 (математика), 13—17.
8. Едно достатъчно условие за разрешимост с радикали на алгебрични уравнения. Год. Соф. унив., Физ. -мат. фак., 54 (1961), кн. 1, 167—171.
9. Върху делителите на нормалните полета. Год. Соф. унив.. Мат. фак., 57 (1962—63), 335—337.

Тодор Моллов, Стоил Миховски